

egészséges emberi hozzá állást gyengítheti a szerénykedés, az alázatosság. Ugyanakkor erősítheti is az egymást megajándékozni akarás lelkiülete: ami engem boldogít, hátha a másikat is boldogítja majd. Nem beszélve arról, hogy ez Jézus határozott kívánsága az őt követni akaróktól. Biztattuk is erre az apostolkodásra egymást erősen. Egyéni adottságokra hivatkozó („nem vagyok én ilyenre alkalmas”) és a szerénységet erre is kiterjesztő hátrítások ellenére vannak kisközösségeink, melyek megújulási készségük esetén jó folytatói lesznek Jézus formai örökségének.

b./ Családi kincsek. Sajátos a helyzet. Egy szinte nazirnak mondható vándortanító Jézus nyomán, egy coelebs szerzetes paptanár kincset találásából hogyan születnek normális családok? Ott kezdődik, hogy Jézus is, Bulányi atya is családba született. Küldetésük és egyéni döntésük alapján nem lettek családalapítók. Ha vérségi kötelékük gátolta küldetésüket, keményen helyre tették a rokoni kapcsolataikat. Gyurka bácsi fiatalon így sóhajt: „Csak meg ne rontson a testem, vagy a szeretet szüleim iránt!” (Önélet 41). Messze van még ekkor az evangélium Jézusának szeretet fogalmától. Mikor oda eljut, világos lesz számára Jézus életigenlő tanítása. Meg is szenved ebből is adódóan a coelibátusi fogalmát. Úgy megtalálni egy kincset, hogy mások élnek meg, nem csekély önfegyelmet feltételez. Erőt abból merít, hogy „valakinek tartania kell a zászlót” - mondja, vagyis amely kincsre, és ahogyan rátette az életét, az ezt követeli tőle. Emlékszem anyukájának, Gizi néninek csendesen, de határozottan mondott sokkoló véleményére: „Ha egy pap megnősül, inkább haljon meg.” Megindultan gondolok arra, hogy mindezek ellenére mikor az én pap, vagy papa belső harcomat Gyurka bácsi megtudta, akkor nem a coelibátus és a papi élet szépségeinek sokszor ismételt kifejtésével reagált, hanem azzal, hogy közösen kerestük, hogy mit akarhat velem a Jóisten. Döntésemet elfogadta és római rendezését elősegítette. Az életigenlő jézusi szemlélet gyümölcseként, a szentháromságos Isten szeretetének földi lenyomataként értelmezte a házasságot és annak kiteljesedését, a családot. Számunkra ennek megtapasztalását jelentette az a sok segítség, biztatás, méltatás, mellyel átlagosnál nagyobb létszámú családunkhoz viszonyult. Egyik gyermekünknek így dedikálta könyvét: „Nagyapai szeretettel, Gyb.”. Tény, hogy nincs nép családok nélkül, nincs Isten Országá családok nélkül. Így ír erről: „A Bokor nem célebsz, hanem házassághangsúlyú. A hangsúly sohasem jelent

kizárólagosságot, csak hangsúlyt.” (Örököljük. 244). Tehát a Bokorban otthont találhatnak a nem házasságban élők, a nem családosak is.

Bef. Gyurka bácsi így vall a kincset talált ember küldetéséről: „Ha Isten szeretetre teremtette az embert akkor a szeretet a földön lehetséges. Akkor a szeretet nem utópia. Akkor, aki szeretetet énekel, az elpídiát énekel. Az egyetlen érdemes éneket. Amely röviden csak ennyi: jónak kell lennünk.” (Örököljük 248).

CSIKY LAJOS

KÖZÖS VONÁSOK GYURKA BÁCSI ÉS FERENC PÁPA EGYHÁZMEGÚJÍTÓ TÖREKVÉSEIBEN

Bevezetés

Egy születésnapját ünneplőnek talán az a legnagyobb ajándék, ha láthatja, hogy életműve (amit meglátott, s amire az életét rátette) folytatódik, megvalósul. 1998-as interjújában Gyurka bácsi arról álmodott, hogy a hierarchia nem üldözi, és II. János Pál, Magyarországon járván meglátogatja, és testvérként kérdezi meg tőle: „hiszed ezt?” – és eszmét cserélnek a radikális Krisztus-követésről. Ilyennek képzelte a jövő Egyházát, ahol igazi párbeszéd lehetséges. Abban a rövid időben, ami a rendelkezésemre áll, először a Gyurka bácsi által megálmodott egyházképet szeretném röviden felvázolni, majd azt vizsgálnám, hogyan gondolta és próbálta az akkori egyházat erre a képre formálni. A második részben Ferenc pápa egyházképet és hangsúlytevéseit vázolnám fel, kiemelve a közös vonásokat. Mindkét esetben, szűkebb értelemben a katolikus Egyházzal lesz szó, de valójában a Krisztus-követők szélesebb közösségére irányulnak gondolataink.

A/ Gyurka bácsi

1. **Személye:** leszögezhetjük, hogy piarista szerzetesként, a katolikus Egyház elkötelezett papja volt. Egész életében harcolt az általa meglátott jézusi igazságokért, de mindig meg akart maradni az egyházon belül, és ezt a törekvését haláláig megőrizte, itt halt meg rendtársai között. A szovjet megszállást követően, hivatalos egyházi támogatással kezdte meg Kolakovics páter biztatására a kisközösségek szervezését, belátva, hogy ez a jövő, a megmaradás útja. Ezt a pártállam életfogytiglani börtönnel jutalmazta. Kiszabadulása után az evangéliumok, s elsősorban a Jézus ajkára adott mondatok alapos analízise kapcsán próbálta

megfogalmazni az egyházzal azt, amit Jézustól szándékoltnak gondolt. Ezt a „Keressétek az Isten országát” című ötkötetes munkája befejező részében találjuk.

2. **Időbeli Isten Országá:** Gyurka bácsi a *Szentháromság, mint szeretet-közösség* életéből indul ki. Nagyon leegyszerűsítve: A Szentháromság az Isten országa *időtlen* közösségének az élete – a *szeretet*. A Fiún keresztül kapcsolatba lép az idővel, a teremtménnyel, és létrehoz egy időbeli szeretet-vonatkozású egységet-közösséget. A Szentháromságnak ez az időbeli földi mása (lenyomata) az Ország, amelyet a Fiú fel akart építeni a világ színterén – bennünk. Ez a Gyülekezet-ország, melyet Péterre épített. (Péter biztosítja a közösségek egységének szervezési-szervezeti feltételét.) Ennek az országnak alapvetően az a dolga, hogy viszontszeresse Jézust, de ez éppen abban áll, hogy továbbvigye a Föld határáig azt, amit Jézus elsődlegesen Péterrel és a Tizenkettővel kezdett: az időtlen szeretet átültetését az időbe. Jézus a Lélek erejében egyetlen aktussal zárja be az időtlen és az időbeli Ország szeretetkörét. az Isten nem kíván semmi mást a maga számára az embertől, csak emberszeretetet. Istent szeretni és embert szeretni nem két magatartás, hanem csupán egyetlen "érem" két oldala. Hol van ez az "Isten népe", amelyet e könyv lapjain emlegetsz? "A Holdban?" - kérdezték egy ízben tőle. Ezt válaszolta: könyvem nem tényleges teljesítményeinkről, hanem Jézus felénk irányuló elvárásairól akar képet rajzolni. Ugyanez a helyzet, amikor könyve "Pétert" emleget. Nem a pápák tényleges történelmi szerepét összesíti, hanem arról a szerepről szól, amelyet a Messiás koncepciója kölcsönöz "Péternek".

3. **Hibák, amelyek félrevitték Jézus szándékát: (Konstantini fordulat)**

- a) **A magatartásbeli azonosság zárójelbe kerül:** A konstantini fordulat mind a mai napig alapvetően meghatározza a keresztény tudatot, s ami a mai napig távolabbi alapja a Messiás és a mi mai tudatunk közti feszültségnek. Útja volt a keresztény tudatnak Konstantinig, de itt valami új kezdődött. A jézusi "dikaiosüné" („istenek-tetszés” elindul az Imperium Romanum jusztíciája (igazságosság, tisztesség, jogszerűség) felé; s a "dikaiosüné"-től különvált "agapé" pedig hovatovább egész tartalmával elindul a normatúljelítésnek minősülés irányában. És egyértelműen lehetségessé és megengedetté vált a fizikai erőalkalmazás a keresztény számára. Vágni lehetett Istennek tetszően a pogányokat, az eretnekeket ... és a keresztényeket is. Egész népeket lehetett szerezni uralkodók révén és

hadseregek kiirtása útján - Jézus számára. Létrejött a Trón és Oltár szövetsége, ahogyan megvolt az idők kezdetétől vagy a kultúrák létrejöttétől kezdve mindenkoron. Megszűnik alapelvárás lenni a Jézussal való magatartásbeli azonosság, az általa hozott szeretet-eszmény (adás, szolgálat, szelidség) megélése. Lehet a keresztény uralkodó, vagyont-halmozó és fegyverforgató.

- b) **Péter-tiszt abszolútizálása:** Jézus megjövendöli Péter háromszoros tagadását, és hozzáteszi: „valamikor megtérve megerősíted testvéreidet”. Háromszor megkérdezi: szereti-e Őt? Az emberi gyengeség tudata és a feltétlen szeretet adja alapfeltételét a jézusi válaszból említett legeltetésnek. Nyoma sincs viszont az Újszövetségben annak, hogy Szikla voltára hivatkozva a helyes látás és magatartás megfellebbezhetetlen birtokosának vallotta volna magát (többen kérdőre vonják). Az I. Vatikáni Zsinat megállapításaiban tetőpontig ért egy, a negyedik században és Ágoston hatására is elindult szemlélet és gyakorlat, amelyről maga VI. Pál pápa vallotta: "Teljesen tudatában vagyunk annak, hogy a Pápa jelenti a legnagyobb akadályt az ökumenizmus útján" (1967).
- c) **Prófétai szerepkör összezsugorodása:** A Cézárral kötött alkunak volt egy mellékkövetkezménye, amely biztosította az alku folytán kialakult tudat stabilitását. Elhalt vagy legalábbis összezsugorodott az Isten Országában mérhetetlen fontosságú és éppen ezért az Ószövetségben nagyon is virágzó prófétai küldetés. Az Ószövetségben is kettéfűrészelték a prófétát, de csak a testét. A sírját legalább díszítették; valahogy kettéfűrészelve is a Szövetséghez tartozott. Az Újszövetségen viszont úrrá lett a Cézár tekintélye. Nemcsak a testét fűrészelték ketté a prófétának, a lelkét is. Az engedelmség erényének mindenek felettivé tevésével eretnekké vagy elnémítottá lett az is, aki csak prófeta akart lenni. Ahhoz, hogy ténylegesen túljussunk a konstantini fordulat teremtette korszakon, alapvetően szükséges a prófétaság rehabilitálása.
- d) **Vezetésért felelős papi nép és vezetésből kizárt nép megosztottsága (szakadék):** A pap a mai közgondolkodásban: nőtlen férfi (diszkriminatív és kontraszelektív), teológia a szakmája, papság a munkaviszonya, felülről behelyezett vezető (függő viszony), így nincs megfelelő rétegződés az egyházban: elsősorban ő az evangélium hirdetője.
- e) **Szerető Atya helyett Mindenható Uralkodó:** Isten sem uralkodik (Ágoston találta ki). Isten nem ismer „-archiát” (uralkodást) – hierarchiát sem! Inkább a „pándúlia”, a mindenkit szolgálni akarás

jellemzi. „Él és szeret záradék” használata kialakul.

4. Strukturális tisztázás: elsősorban az „Egyházrend” dolgozat alapján.

a) Egyházjog helyett egyházrend: Ennek a szeretetrendnek feltétlen elemei:

- jézusi: Sentháromságból való
- szeretet: negatív: kiváltságra nem törekvés: nincs kiközösítés, valós tekintély kell, minden embernek biztosítani akarjuk, amit a magunk számára emberi igénynek tartunk (szolgálat << uralkodás, adás >> vevés, békességteremtés <>erőalkalmazás)
- közösségi: kifejezett cél az emberiség egyesítése a szeretetben (közösség-vállalás a közösségekkel, Péter utóddal, Istennel).
- autonóm (pluralitás igénye, „szeress, és tégy, amit akarsz”). Alternatív egyházrendek, szakadások alakultak ki, pedig Jézus egyháza identitásához elegendő a feltétlen feltételek. Többet kívánni meg bármely közösségtől, ellentétben van a jézusival.

b) Pap-fogalom tisztázása: Senki sem pap (Jézus nem beszél tanítványával kapcsolatban papokról) – mindenki pap (hivatásunk mindnyájunknak ugyanaz):

c) Kisközösség modellű egyházrend: 10-12 fős kisközösségekből, és azok vezetőiből piramis-szerűen felépülő modell. (A Katolikus Egyházban álma szerint 9, egymásra épülő szinten, világméretben megvalósítható lenne). A legalsó szintet leszámítva általában két kisközösségben élve: felvevő és tápláló közösség, kivéve a felső szinteken), mindezt a család, munkaviszony és „barátkozás” harmóniájában. Ez akár hivatal nélkül is funkcionál, csak közösségi kassa kell (nincs hivatalnok-eltartás). Biztosítja az állandó zsinatban éleést. Rátermettek gazdagon tagolt szolgáló rétege tevékenykedik (akik választással kerülnek a közösség élére, és felhatalmazást kaphatnak a szentség-kiszolgáltatásra is). Így nem manipulálható, biztosítja a személyes kibontakozást.

5. Gyakorlati megvalósítás Gyurka bácsi életében és a Bokorban:

- kisközösségi modell megvalósítása kicsiben, ahol a szellemi töltekezés fontos („4-5 magyar összehajol”)
- apostolkodási (közösségépítési) hangsúly tudatosulása és próbálkozás
- pap és nem-pap közötti különbség minimalizálása
- jézusi magatartásbeli azonosság megélése (adás terén: rászorulókat támogatása itthon és Harmadik Világban; erőszakmentesség terén: katonaságmegtagadás, Taszári békeméret, Natóba belépés ellen; élet tisztelete: halálbüntetés elleni

kiállítás, nagycsaládos élet példa; üldöztetés vállalása)

- orthodoxiával szemben az orthopraxis kiemelése, szabad gondolkodás, lelkiismeret „saját zsebben”, csak „közös nevező”! Álmodom az Egyházzól (interjú, 1998): „Az uralkodó, gazdag, fegyvert használó Jézus-tanítvány ellentmondás! ... A misztériumokról tanúságot tenni üres és értelmetlen, ha mindezek nem a jézusi magatartás lételméleti hordozóiként jelennek meg a világ szemében!”
- átrendeződéssel (Nem önkényesen akarja az átalakulást. nem hágya át a jelenlegi egyházrendet, azonosul tehát az egyházfegyvelemmel, de gondolkodva azon, hogy milyenre kellene lecserélni a jelenlegi egyházrendet.) Elgondolása szerint nem kell engedetlené válni ez egyházban a megvalósításhoz! S egyúttal lehetővé teszi a keresztény egységet!

6. Mit várt Gyurka bácsi a pápától?

- Péter primátusának értelme csak az evangélium primátusának a szolgálatában állhat. Van Jézustól akart Péter-tiszt, és ennek a tisztnek a feladata éppen az, hogy a szeretet erejében szolgálja az összes keresztények látható egységét. Ez a szolgálat nyilvánvalóan kizár mindenféle önkényt és uralkodást. Mivel a testvérek szolgálja, az a feladata, hogy segítsen megszülnie a testvérekkel együtt az evangéliumnak a változó korokat és helyzeteket figyelembe vevő olyan újraértelmezését és újrafogalmazását, amelyet magukévá tudnak tenni azok a "presbitertársak", (1Pét 5,1) akik hozzá hasonlóan bírják Isten népe különböző kisebb és nagyobb egységeinek a bizalmát. Péter akkor tudja hordozni a jézusi szándékokat, hogyha érti az evangéliumi szolgálat két alapvető következményét is: a) ha gyakorolja a mindenkinek mindent-adást anyagiakban, szellemiekben, megbecsülésben egyaránt; b) s ha jellemzi az ellenséget-nemismerés, a mindenkit, a vele szemben ellenségeskedőket is átölelni akaró szeretet. Péternek tehát szolgálnia, adnia kell, s békességre törekvőnek kell lennie, és hordoznia kell az ezekkel együtt járó kicsiséget, szegénységet és üldözöttséget. Az egész keresztény világ Róma püspöke felé néz, s tőle várja, hogy eljusson a jézusi szándékok magasára.
- Péternek értenie kell belülről azt a történelmi múltat, amely azzá formálta Isten népét, ami; s akinek tudnia kell, hogy ez a múlt olyan előfeltevéseket teremt a rábízott nép tudatában, amelyeket nem vehet hallatlanra. Péternek értenie kell, hogy Isten népének teljesítőképesége eltéphetetlen kapcsolatban van az idáig olyanná, amilyenné formálódott emberi tudatával, és hogy

csak olyan utakon vezetheti, amelyeken az jární tud.

B/ Ferenc pápa

1. **Személye:** Meghatározó, hogy Argentínából jön. Népszerűsége egyre nagyobb a haladó hívők és a még nem hívők körében, míg az egyházon belüli konzervatívok modernizmussal, sőt eretnekséggel vádolják (Támadói egyúttal a zsinatot is támadják). Sokan azt várták megválasztásától, hogy a II. Vatikáni Zsinat reformjait a maga teljességében valósítsa meg, elsősorban a Kúria területén, változtasson a római centralizmuson, mindezt az előző két pápa alatt eltitkolt és botrányos tények terhe alatt. 2015-ben, a családszinódus után a 13 tiltakozó bíboros levelére válaszul 300 teológus írt támogató levelet Brazíliából, egy nagy nemzetközi teológiai kongresszusról: „inkább szeretettel, mint kánonjoggal kormányozza az egyházat. Ahol a hatalom áll az előtérben, eltűnik a szeretet, és kialszik az irgalmasság” „A katolikus egyház ma a Harmadik Világ egyháza”, mivel a híveknek csak 25%-a európai. Egyesek „marxista pápának” titulálják, a migráns-kérdésben képviselt álláspontja idehaza és máshol is megosztja az embereket. Éles kijelentései sokszor megütközést keltenek. De nézzük meg, hogy mi az az eszmény, ami minden szava és tette mögül felsejlik.

2. Egyházképének forrásai:

- **A II. Vatikáni zsinat:** A katolikus egyház tudatosan vállalkozott önmaga megújítására, több mint ötven éve néz szembe ezzel a kihívással, és azzal, hogy lassan halad előre az úton. A II. Vatikáni Zsinat „az Egyház zsinata volt az Egyházzól”. Az Egyház Isten népe: előbb beszél a zsinat a megkereszteltek azonos küldetéséről, közös részesedéséről Krisztus papságából. Amikor az egyház az önmaga megújítására irányuló törekvéseket, a közösség, a kollegialitás, az ökumené, a vallásközi párbeszéd, az inkulturáció, az új evangelizáció fontosságát hangsúlyozza, VI. Pál pápa gondolataihoz nyúl vissza. Ferenc pápa *Evangelii gaudium*-ában rátalálunk a *Populorum progressio*, a népek fejlődéséről szóló enciklika, illetve az *Evangelii nuntiandi*, az evangelizációról szóló apostoli buzdítás gondolataira. VI. Pál megfogalmazza az egyház önértelmezését: nem egy statikusan felemelt, tüntető jel, hanem egy dinamikus, párbeszédre valószínűség. Az 1985-ös rendkívüli szinóduson (ahol a zsinati egyháztant foglalták össze) Ferenc pápának rendkívüli szerepe volt abban, hogy megvalósuljon VI. Pálnak az a gondolata, hogy az egyház – kilépve intézményes keretei közül – váljon üzenetté. VI. Pál pápaságától kezdve az egyház tudatára ébredt annak, hogy a valóság nemcsak egy kezelendő probléma, hanem

olyan élettér, ahol a megtestesülésnek újra és újra le kell játszódnia. Az egyház minden korban újjászületik: ez veszélyekkel jár, de – ahogyan Ferenc pápa egyik kedves hasonlatában fogalmaz – ha az egyház nem lép ki, akkor nem éri ugyan baleset, viszont megöregszik és megbetegszik.

- **Romano Guardini**t mesterének tekinti (disszertációt kezdett róla), világnézet vízióját (Weltanschauung) a magáénak vallja: a kereszténység maga Jézus krisztus, Jézus miatt cselekszünk, és feléje megyünk. A világot a keresztények menthetik meg, ha igazán hiteles keresztények, ha Krisztus él bennük.

- Walter Kasper szerepe is meghatározó az egyházzal való gondolkodásában, aki a „**Kommunio-egyház**tan” megfogalmazója a „communio” – azaz a *szeregetközösség eszméjével* (öt kérte fel a Családszinódusra az elvált újracházasodottokról szóló téma vezetésére), A *communio kommunikációt* is jelent: *Egyházon belül, keresztényekkel, nagy vallásokkal, nem hívőkkel, a modern világgal.* Különbséget tenni a **Tradíció** és a hagyományok között! Ferenc pápa a „kommunio egyháztan”-nak a konkrét formáját fogalmazza meg: Az Egyház Isten vándorló népe, Isten nagy családja, amely nyitott a párbeszédre, nyitott mindenki felé, mindenkinek hirdeti az üdvösség örömhírét, Isten irgalmas szeretetét. Ehhez az egyházi közösségnek, minden egyes személynek meg kell térnie, kilépnie zárt világából, és elmenni a végső határokig, a szegények oldalán állni, az igazság hirdetése mellett a társadalmi igazságosságért és felszabadításért is küzdeni. (Megválasztása utáni első Úrangyala után idézett Kasper „Irgalmasság” című könyvéből).

- Ferenc pápa egyházképét **szinodális (szün-hodos = közös út)** egyházképnek is nevezhetjük: együtt-haladó, elkísérő egyház. A befogadó, megértő, és irgalmat közvetítő egyházzól és az irgalom Istenéről beszél: az egyház Jézusa és az evangélium Jézusa feszültségben áll. Jézus közösséget alapított, ami intézményesült. Hatalmas érték, de megmerevedett, betokosodott.

- **1964-es „Katakomba-szerződés”:** Ferenc pápa szemléletének egyik fontos forrása, a szegénységben elkötelezett egyház jelentős dokumentuma, amihez ő maga is csatlakozott. 40 püspök, a római Domitilla katakombában összegyűlve, az oltáron aláírt egy 13 pontból álló dokumentumot, melyben önként kötelezte magát és tett fogadalmat arra, hogy a zsinat befejezése után, hazájába visszatérve az *evangélium és az ősegyház szellemiségének* megfelelően él, és látja el püspöki szolgálatát. Vállalták, hogy osztoznak a hívek többségét kitevő szegények sorsában, például a lakás, az étkezés, az öltözködés és a tömegközlekedési eszközök igénybevétele tekintetében. A püspöki „hivatal” jelvényeit sem drága fémekből, hanem olcsó anyagokból készítetik; elutasítják a hatalmat kifejező

hagyományos megszólításokat, lemondanak mindenféle vagyronról. Nagy súlyt fektetnek a társadalmi igazságosság megvalósulásának elősegítésére nemzeti és nemzetközi területen egyaránt. Nagyobb szerepet juttatnak az egyszerű híveknek (laikusoknak), fontosnak tartják a püspökök kollegialitását és a nyitottságot minden egyháztag és a másvallásúak felé egyaránt.

3. Egyház-megújítási lépései:

- **Az eddigi kevert istenkép helyett Isten legalapvetőbb tulajdonságának, az irgalmasságnak** hirdetése, szinte minden erre vezethető vissza beszédeiben. Megválasztása után hamarosan meghirdette az Irgalmasság Rendkívüli Szentévé.

- **Szegényeket szolgáló szegény egyház az álma!** Elsődleges teológiai kategória a szegényekkel törődés! Kiállás a hajléktalanok, menekültek, a társadalom peremén élők mellett. Gyakorlatilag rehabilitálja a felszabadítás teológiáját (nem az erőszakét): nagy lépés Romero vértanú (!) szentté-avatása. „Ahhoz, hogy az egyház a világ sebeit begyógyítsa, a teológiának egyfajta „tábori kórházzá” kell lennie, ahol az irgalmasság nemcsak lelkipásztori magatartás, hanem az evangélium lényege”. Egyszerű szerzetesként él, a pápai lakosztály üres! Óriási üzenet!

„Tanúságtétel a szegénység szelleme. Nem nyomorúság, hanem a boldogság lelke: „Mindenki tartson lelkiismeretvizsgálatot: Hogyan állok a szegénységgel?” Amit a szegénynek adsz, nem a magadéból adod, csak azt adod vissza, ami az övé (Ambrus). „Az élet értékes kincs, de csak akkor fedezzük fel, ha odaajándékozunk másoknak” (twitter). Friss példa: Karácsonyra a hajléktalanoknak a Szent Péter téren orvosi rendelőt nyit, a már meglévő hajléktalanszálló és tisztálkodási hely mellé.

- **Emberiség léptékű osztozás** (már VI. Pál is). „Azt birtoklom ténylegesen, amit oda tudok adni”. *Mindenki feladata a strukturális igazságtalanság elleni küzdelem* (nem csak a politikusoké és a vezetőké! Bogota-i beszéd), Nemet mond a kirekesztő gazdagságra, a közömbösség globalizációjára, a pénz bálványozására, a túlzott fogyasztásra, a konzumizmusra. Migránskérdés is a szociális tanítás keretébe állítandó: elsősorban a gyökereket kell gyógyítani (a háborús konfliktusok okait, az igazságtalanságot kell felszámolni, szegény népek fejlődését elősegíteni, küzdeni a környezetszennyezés ellen). Evangéliumi alapon, de józanul befogadópárti: 2018. január 1-jére, a béke világnapjára írt üzenetének címe: „*A migránsok és a menekültek: békét kereső nők és férfiak*”. Irgalmas lélekkel fogadjuk be mindazokat, akik a háborúk vagy az éhség elől menekülnek, vagy azért kényszerülnek elhagyni otthonaikat, mert ott megkülönböztetés, üldöztetés,

szegénység és környezeti pusztítás az osztályrészük. (...) A bölcsesség erényével az országokat irányító személyek képesek irányítani e befogadást, a segélyezést, a védelmet, az integrációt „az igazságosan értelmezett közjó keretei között, hogy lehetővé tegyék e beilleszkedést” (vö. XXIII. János, *Pacem in terris*, 57.). E személyeknek fontos felelőssége van a saját közösségeik felé, amelyek számára az igazságos jogokat és a harmonikus fejlődést biztosítani kell, hogy ne legyenek olyanok, mint a balga építő. (...) Azok azonban, akik a félelmet szítják a migránsokkal szemben, esetleg politikai okokból, ahelyett, hogy a békét építenék, az erőszak, a faji megkülönböztetés és az idegengyűlölet magvait hintik el. 2018. január 14-re, a Migránsok és Menekültek Világnapjára írta: „Az Átfogó Emberi Fejlődés Előmozdításának Dikasztériumán belül egy különleges tagozatot (Migránsokkal és Menekültekkel Foglalkozó Osztály) akartam létrehozni, mely kifejezésre juttatja az Egyház gondoskodását a migránsok, a kitelepítettek, a menekültek és az emberkereskedelem áldozatai iránt. *Minden idegen, aki az ajtónkon kopogtat, alkalom a Jézus Krisztussal való találkozásra, aki azonosul minden kor befogadott vagy elutasított jövevényével* (vö. Mt 25,35.43)” Ez a Tagozat dolgozott ki cselekvési pontokat az ENSZ migrációs csomagjához. Erről jelentette ki három hete: „Az ENSZ globális migrációs csomagja olyan eszköz, amely révén felelősséggel, szolidaritással és könyörülettel lehet segíteni azokat, akik elhagyják hazájukat”. Hangsúlyozta, hogy az elfogadott nemzetközi paktum a „biztonságos, rendezett és szabályozott” migrációért jött létre, és viszonyítási pont kíván lenni az egész nemzetközi közösség számára. A Krakói Világtalálkozón 2016-ban ezt mondta a fiataloknak: „Imádkozzanak azért, hogy 'az irgalmasság kalandjában' részesülhessenek. Ez a 'kaland' 'a hídépítés, valamint a falbontás kalandja, azaz a kerítés- és szögesdrótbontás kalandja' is egyben. E fiatalok tanulják meg, miként kell 'azok szavát meghallgatni, akiket nem értünk, akik más kultúrákból, nemzetekből jönnek, valamint azokat is, akiktől félünk, mert úgy gondoljuk, hogy bánthatnak bennünket'. „Nem vállalható az a politikai kommunikáció, amely a migránsokat teszi felelőssé minden rosszért, és megfosztja a szegényeket a reménytől” – olvasható az idei Béke-világnapi, néhány napja megjelent üzenetében.

- **Az élet feltétlen tisztelete:** Szemléletét a következő mondat hűen tükrözi: „Ahelyett, hogy megoldanánk a szegények problémáját, és egy másfajta világban kezdenénk gondolkodni, vannak, akik csak a születési arányszám csökkentését tudják javasolni. A növekvő népesség teljes egészében összeegyeztethető az átfogó és szolidáris fejlődéssel.” Határozottan fellép az

abortusz ellen. Nagyjelentőségű, hogy döntött a Katolikus Egyház Katekizmusa 2267. pontjának új megfogalmazásáról: „...az Egyház az evangélium fényénél tanítja, hogy a halálbüntetés megengedhetetlen, mert vét a személy sérthetlensége és méltósága ellen, és eltökélten küzd annak eltörléséért az egész világon”.

- **Erőszakmentesség:** 2017. január 1-re, a Béke Világnapjára megfogalmazott üzenetében így fogalmaz: *A békét szolgáló cselekvés stílusa: az erőszakmentesség.* Ilyen gondolatokat fogalmaz meg: Az erőszak révén nem tudunk gondoskodni darabokra esett világunkról. Ha az erőszakra erőszakkal válaszolunk, az a legjobb esetben is kényszerű elvándorláshoz és rengeteg szenvedéshez vezet, mivel az anyagi erőforrásokat óriási mennyiségben katonai célokra fordítják, elvonván ezeket a fiatalok, a nehézségekkel küzdő családok, az idősek, a betegek mindennapos szükségleteitől, vagyis a föld lakosságának java részétől. A legrosszabb esetben azonban az erőszak sokak vagy akár mindenki halálához vezethet fizikai és szellemi értelemben... *Jézus felvázolta számunkra az erőszakmentesség útját,* amin ő végighaladt egészen a keresztfáig. Ha Jézus valódi tanítványai akarunk lenni ma, ez azt is jelenti, hogy csatlakozunk az erőszakmentességre történő felszólításához. *Az erőszakmentesség a keresztények számára nem csupán taktikus viselkedés, hanem a személy létezmódja,* annak az embernek a magatartása, aki annyira meg van győződve Isten szeretetéről és hatalmáról, hogy nem fél szembeszegülni a rosszal a szeretet és az igazság pusztá fegyverével. Az ellenségszeretet a 'keresztény forradalom' lényegét alkotja”. *A 'Szeressétek ellenségeiteket!' (vö. Lk 6,27) evangéliumi felszólítást méltán nevezhetjük a „keresztény erőszakmentesség Magna Chartájának”:* a lényege nem abban áll, hogy „megadjuk magunkat a gonosznak, hanem abban, hogy a rosszra jóval válaszolunk (vö. Róm 12,17-21), megtörve ezáltal az igazságtalanság láncolatát”. Határozottan kijelenti: „Egyik vallás sem áll a terrorizmus mellett”. Az erőszak Isten nevének meggyalázását jelenti. Soha ne fáradjunk bele, hogy elismételjük: „Isten neve soha nem igazolhatja az erőszakot”. Békeaktivisták korábban sürgették Ferenc pápát, hogy dobja sutba az egyház „igazságos háború” doktrínáját. Azt kérték, hogy dolgozzon ki egy enciklikát az aktív erőszakmentesség jegyében. A pápai üzenetet sajtótájékoztatón ismertető Peter Turkson bíboros azt mondta, nem zárja ki egy új enciklika vagy egy különleges bíborosi tanácskozás lehetőségét a témában, mert *az igazságos háború elmélete többé nem állja meg a helyét a világon.*

- **Missziós hangsúlytevés:** Az Egyház evangelizáló közösség, „kilépő egyház” legyen – mondja, amely

kezdemenyez, bevon, kísér, gyümölcsöt hoz, felajánlja az irgalmasságot. Egyetemes hívást fogalmazzon meg minden ember felé. Jellemző, hogy még a Kúriai reformnak is kiemelt célja, hogy az evangélium hirdetése és a missziós szellem, mint távlat jellemezze az egész Kúria tevékenységét.

- **Strukturális változtatás:**

a) Katolikus egyházon belül: *A pápaság megtéréséről beszél, a Kúria reformjáról* (a zsinat óta esedékes, de az első 50 év alatt kevés dolog történt). A Kúria a Vatikán érdekeit figyeli és szolgálja, ezek nagyrészt világi érdekek, elhanyagolja a bennünket övező világot. Mindent elkövetek – mondja -, hogy megváltoztassam: „az udvar a pápaság leprája”. Nemzetközibbé és ember-közeli bbbé akarja tenni, csökkenti a létszámot, a bizottságokat, 9 bíborosból álló bizottságot hozott létre, mely nemrég adta le a még hátralevő megújítás tervét. A püspöki konferenciák számára konkrét jogkörök megadására sürget, üdvös decentralizációt emleget.

Közösségi egyház felé alakulás: A *plébániát közösségek közösségének szeretné* látni. Hangsúlyozza: a papi hatalom valójában feladat, nem méltóság, nem hatalom; Isten egész népe hirdeti az evangéliumot; *Evangelizálás aktív szereplőivé kell nevelni mindenkit.*

Békességteremtés és párbeszéd: A pápa szájából talán furcsának hangzik, de jó hallani: „Valahányszor meghallgatom a velem egyet nem értőket, az mindig jót tesz nekem, mindig ad valamit”. „Hogyan juthatnánk egységre másokkal, ha nem vagyunk képesek önmagunkon belül, mint katolikusok, egységben lenni? ” (De itt nem uniformizálásról van szó). *A helyes dogmafejlődés mellett foglal állást* (a Spadaro jezsuita atyával készült interjúban). Aquinói szent Tamás tanítását mindig megkülönbözteti a késői tomizmus (skolasztika) merev képviselőitől, akik elvetik a történetiséget, a fejlődést. Ladaria jezsuita bíboros, a Hittani Kongregáció prefektusa jelenti ki egy helyen: „A dogmák fejlődése tény, és katolikus részről nincs kétség legitimitása felől.” *A hitigazságoknak is van hierarchiája,* mondja a pápa: az első: *Isten üdvözítő szeretetének szépsége Krisztusban. Az erkölcs terén is van hierarchia, az etika figyelmét az erkölcsi alanyra, a személyre irányítja, a szeretet és irgalom primátusára.* (Az evangélium egyik legszebb mondata Ferenc pápa szerint: „Én sem ítélek el!”). Ez látszik például az elvált újrarahasodottaknak lelkipásztori döntés alapján történő szentségekhez járulásának engedélyezésében. Egyértelmű a lelkiismeret szerepének felértékelése.

b) Kiengesztelődés a közösségek között:

Keresztények egységének szolgálata: Igazi párbeszéd: 2016. október 31-én a svédországi Lund-ban a Lutheránus Világszövetség vezetői és a pápa közösen emlékeztek a reformációra. Ekkor mondja: „Nem

nyugodhatunk bele a megosztottságba, el kell ismernünk, hogy hibáztunk és bocsánatot kell kérnünk.” Nem a történetek megvalósíthatatlan kijavítására törekszünk, hanem arra, hogy „másképpen fogalmazzuk meg azt, ami történt”. Ennek a gondolkodásmódnak egyik konkretizálása a vegyes házasságban élők áldozásának bizonyos feltételek melletti engedélyezése.

Vallások közötti párbeszéd: Februárban az Arab Emirátusokba látogat, az „Emberi testvériség” elnevezésű vallásközi találkozóra, a béke futaraként. Határozottan kijelentette: „Az igaz iszlám és a Korán megfelelő magyarázata ellenkezik minden erőszakkal”.

Befejezés

1. Közös vonások mindkettőjüknél:

Gondolati kiindulásuk a csak szerető, irgalmas Isten képe. A II. Vatikáni zsinat is fontos (Gyurka bácsinak is remény volt, a KIO-ban is többször idézi).

A Jézussal való magatartásbeli azonosság újra alapeszmény.

Közösségépítés és apostolkodás fontossága.

Evangéliumi mintájú primátus felé törekvés (Párbeszéd és közös nevező keresése, egység szolgálata).

Egyetemes szemlélet osztozásban, küldetésben, felelősségvállalásban.

Radikalitás mindkét értelemben:

Vissza a jézusihoz (radikálisan biblikus és Jézusra figyelő emberek), Erős (felrázó) hangsúlyok a tanításban, elkötelezett, és a jézusi eszményekhez felzárkózni akaró élet.

Mire indíthat bennünket szavuk és példájuk?

a) **EGYSÉG KERESÉSÉRE:** Az Isten Országa építése közben tartsuk szem előtt tartjuk, hogy a Jézust követők egyetemes közösségének egységére is figyelniük kell!

b) **RADIKALITÁSRA:** Igyekezzünk legjobb szándékunk és lelkiismeretünk szerint Jézussal létegenségben, az általa elénk tárt, életet is odaadni tudó szeretet-eszményből semmit le nem alkudva, azt minden erőnkkel megélni és továbbadni!

c) **TÜRELEMRE:** Tudjunk türelmesek lenni, ha úgy érezzük: „nagyon lassan halad a szekér”!

Dr. Vik János, a Babes-Bolyai Egyetem tanára egy alkalommal, azzal a felhívással zárta előadását, hogy „mindenki minden reggel tegye fel „pápaszemét”, és Ferenc pápa szemével nézzen az aznapra, akkor megtalálja az irgalmasság aznapi tennivalóit, és ezáltal a maga kevesével építi az Isten Országát. – Ezt mi is megpróbálhatjuk!

VÉGH VERONIKA

HIVATÁS ÉS FELADAT – BULÁNYI GYÖRGY NŐKÉPE

Egy szövegelemző munkához először is olvasni kell: kitartóan és figyelemmel. A kezdeti ötletből kiindulva meglátni a szövegen, szövegeken belüli összefüggéseket, a tágabb kontextust, egymás mellé helyezni a darabokat, amelyek egészre vagy legalábbis tovább gondolásra alkalmas, értelmezhető mozaikká állnak össze.

A kutatómunkához eddig legalábbis így álltam. Tény, hogy sosem kellett olyan szerzővel foglalkoznom, akihez személyes szálak és emlékek fűznek, mint Gyurka bácsihoz. A szövegelemzés így már egészen más dimenzióba került – mivel azonban úgy gondolom, az életmű feltétlenül alkalmas a további vizsgálatra, igyekeztem a személyes emlékeket háttérbe szorítani és a publikált, írott szövegekre koncentráltam. Előadásom főbb csomópontjai az anyakapcsolat, a cölibátus, a nők feladata és a férfi-nő viszony a Bulányi-életmű tükrében.

Bulányi György 1919-ben született, a húszas-harmincas évek Horthy-rendszerében cseperedett fiatal felnőtté. De mit is jelentett nőnek lenni ebben az időben? A magyar nők Bulányi születési évének tavaszán kaptak választójogot, több évtizede zajló viták után. A Tanácsköztársaság bukását követően, '19 őszén megszorításokat vezettek be, például azt a csak nőkre vonatkozó kitétel, hogy írni-olvasni kellett tudniuk – majd a húszas években tovább szigorodott a női cenzus

A húszas években a nőkérdés egyik fontos problémája volt, hogy dolgozzon-e a nő – legyen-e, lehet-e nyilvános, házon kívüli munkahelye. A házon kívüli és házon belüli munkavégzés persze csak bizonyos társadalmi és jövedelmi szinteken élők számára volt szabad választás kérdése, hiszen a kispolgári asszonnak a háztartást biztosan el kellett látnia, s ha emellett még fizetett munkát is kellett végeznie, azt csak a két műszak összehangolásával tudta megtenni.

A konzervatív politikai és kultúrpolitikai fordulat hatására a választójog szűkítése mellett a nők továbbtanulási joga is erősen korlátozódott. 1919-ben a budapesti egyetem orvosi kara a nők felvételének korlátozását rendelte el és évekig nem vagy csak nagyon kis számban vettek fel nőt az orvosi egyetemre. Ugyanakkor egyre több felsőfokú végzettséggel rendelkező nő jelent meg a munkaerőpiacon, mégpedig azokban a szakmákban, amelyek még nyitva álltak a nők előtt. A pedagóguspályán például – elsősorban az elemi iskolai tanító és a polgári iskolai tanár munkakörökben – mind több és több nőt alkalmaztak. A diplomás nők